

Αλλάζει ο Χάρτης του Τουρισμού; Οι προκλήσεις του σήμερα και του αύριο!

του Δρ. Κυριάκου Γ. Κώτσογλου

«Υπεραισιοδοξία, Προβληματισμός ή Ευκαιρία, για Κρήτη παντού;». Με τον τίτλο αυτό ξεκινήσαμε τη σεζόν του 2022 αλλά και την αρθρογραφία μας, γλυκοκοιτάζοντας το πρώτο, επιφυλασσόμενοι για το δεύτερο, πιστεύοντας στο τρίτο... Τελικά, ευτυχώς ή δυστυχώς, η χρονιά, προχωρώντας προς την κορύφωσή της, δείχνει ότι μας επιφύλαξε και τα τρία, σα να μην ήθελε να μας κάνει το χατίρι ένα πράμα ή αλλιώς, για να μας επιβεβαιώσει ξανά ότι η ζωή, η αγορά, η κάθε πραγματικότητα, εν ολίγοις κι αυτή του Τουρισμού, είναι πολυπρόσωπη και πολυδιάστατη, όπως και εμείς, οι Άνθρωποι.

Η διπλή πραγματικότητα του 2022 – Οι αριθμοί και οι εισπράξεις...

Πριν από (3) μέρες, ο Αερολιμενάρχης του Ηρακλείου και του «Ν. Καζαντζάκης», μας έστειλε τα στοιχεία του για τον Ιούνιο με μια «μείωση» που ίσως είναι η πιο γλυκιά μείωση που έχουμε βιώσει ποτέ! Οι αφίξεις για τον 6ο του 2022 από το εξωτερικό έφτασαν τις **542.820**, σε σχέση με τις **543.179** του αντίστοιχου μήνα του 2019, μια διαφορά 359 επισκεπτών ή 0,07%, ενώ κάτι αντίστοιχο έγινε και στις αφίξεις του εσωτερικού με 54.770 φέτος και 55.432 το 2019, μια διαφορά 662 επισκεπτών ή 1,19%, αφήνοντας συνολικά «πίσω» τον Ιούνιο του 2022 κατά **0,17%** ή σε κεφάλια **1.011 επιβάτες!**

Αν εμείς οι ίδιοι δηλώναμε ότι η χρονιά έχει τον τίτλο «στο κατόπι του 2019», επιβεβαιώθηκαν πλήρως. Και επιβεβαιώθηκε ότι ο προορισμός **Κρήτη** είναι με κεφαλαίο το «Π» και το δείχνουν όλες οι αναφορές από το εξωτερικό και μας καλούν και πάλι σε όλα τα μήκη και πλάτη του κόσμου να μιλήσουμε για την Κρήτη, από τώρα, για το τέλος

της σεζόν. Και ακόμα και αν δεν θέλουμε να «ευλογήσουμε τα γένια μας», ακόμα και αν όλο αυτό είναι ομαδική - συνολική προσπάθεια, ακόμα κι αν η σεζόν έχει πολύ πίσω της, μπορούμε να το υπερηφανευτούμε, **θεσμικά πάμε καταπληκτικά.**

Την ίδια στιγμή όμως, η πραγματικότητα των επιχειρηματιών του τουρισμού δείχνει να είναι δύσκολη, πολύ πιο δύσκολη απ' ότι θα περιμέναμε ακόμα και μετά από (2) καταστροφικά χρόνια, σα να βρέθηκαν νέα βαρίδια που πρέπει να σηκώσουμε, σαν κάτι να θολώνει την υπέροχη εικόνα των αριθμών, σαν να ήρθε και σε μας η θλιβερή αλήθεια, οι αριθμοί να πηγαίνουν καλά, αλλά οι άνθρωποι και οι επιχειρηματίες όχι και αν το «δεν πάμε καλά» είναι σχετικό, από μόνος του αυτός ο προβληματισμός πρέπει ν' αναλυθεί, όχι από την μεριά των αιτίων, αλλά του αποτελέσματος τους.

Η Ενέργεια και τα καύσιμα...

Μια από τις πιο δύσκολες διαστάσεις της σεζόν, όχι μόνο για τον επιχειρηματία αλλά και για το ίδιο το κράτος, την ίδια την Γηραιά Ήπειρο. Ξέχωρα από τους πολλαπλασιασμούς στα κόστη του ρεύματος, του φυσικού αερίου και γενικά των συμβατικών μορφών ενέργειας, που πόνεσε πολύ το μέσο ιδιωτικό και επιχειρηματικό πορτοφόλι, δημιούργησε και μια άνευ προηγουμένου σύγχυση. Οι «προφήτες» που ξόρκιζαν την απολιγνιτοποίηση επιβεβαιώθηκαν πλήρως και από αποδιοπομπαίοι τράγοι τότε, τώρα έγιναν «σοφοί των καιρών». Οι επιχειρήσεις μακριά από την πράσινη ενέργεια, οι ταράτσες χωρίς πολλά φωτοβολταϊκά πανέλα, οι ενεργειακές κοινότητες ακόμα σε εμβρυακή ηλικία, δημιουργούν ένα πλέγμα που μας ανησυχεί, για

Kyriakos Kotsoglou
Deputy Governor of Tourism,
Region of Crete

Κυριάκος Γ. Κώτσογλου
Μηχανικός Παραγωγής & Διοίκησης,
MSc, PhD,
Αντιπεριφερειάρχης
Τουρισμού &
Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης,
Περιφέρειας Κρήτης

το σήμερα και το αύριο! Οι πάροχοι ενέργειας σε «μεγάλες μέρες», οι καταναλωτές να τους αλλάζουν σαν πουκάμισα, το Εξοικονομώ σα μάννα εξ ουρανού, δυστυχώς νομίζω, δεν είδαμε τον δράκο του παραμυθιού **ακόμα!**

Σε μια ανάλογη δίνη οι ενοικιάσεις αυτοκινήτων, οι επιχειρήσεις σε αμηχανία έχοντας επενδύσει σε νέους στόλους που ενίσχυσαν μετά την υπέρ-ζήτηση του 2021, που ακολούθησε το Βατερλό του 2020, οι επισκέπτες φοβισμένοι από την τρομακτική «προοπτική» των 3 Ευρώ το λίτρο, το ξενοδοχείο θα πάρει ένα ακόμα ριμπάουντ κερδίζοντας τον επισκέπτη που δεν θέλει να συναντηθεί με τις αυξήσεις και η ενδοχώρα θα μείνει λίγο πίσω, μένοντας με τους πιστούς της. Τα μέσα μαζικής μεταφοράς σε δύσκολες μέρες, οι μετακινήσεις σε κομβικό σημείο, παρόλα αυτά ο ΒΟΑΚ ανυπόφορος, δείχνει δοκιμασία, την στιγμή που η Αθηνών - Θεσσαλονίκης αδειάζει λόγω καυσίμων.

Τα κόστη των εισιτηρίων σε μια άλλη «λογική», η ζήτηση στα ύψη, οι αεροπορικές πρέπει να επιβιώσουν, όλα στην εφήμερη λογική **«ζήσε το σήμε-**

ρα» κι όχι **«στρέψε το βλέμμα σου στο αύριο».**

Οι Πρώτες Ύλες...

Μια ακόμα δύσκολη διάσταση για τον τουρισμό και ειδικά σε μια θεματική τουριστική πλευρά, που ενώνει όλα τα «κομμάτια του», το φαγητό. Ειδικά στην Κρήτη, τον Παράδεισο της Γαστρονομίας, αυτό θα είναι μια ακόμα πληγή του φέτος, όσο κι αν το προβλέψαμε με την έναρξη του πολέμου. Κι αν το πιτόγυρο έφτασε τα 3,50 € κι ακόμα κι αν οι ξένοι δηλώνουν ότι και 5,00 € να φτάσει δεν το αλλάζουν με τίποτα, το πρόβλημα θα μεγαλώσει ακόμα περισσότερο. Θα λείψουν προϊόντα όσο η σεζόν θα προχωράει, οι ταβέρνες θα δουν «μίζερους λογαριασμούς», ο επισκέπτης θα κινηθεί και πάλι All Inclusive, το φαγητό θα υπέρ-προσφέρεται πιο ακριβό και θα υπό-ζητείται όλο και πιο πολύ.

Το Προσωπικό...

Άλλη μια διάσταση που μπορεί να μας φέρει σε σύγκρουση, ξεκάθαρα!! Οι εργοδότες θα γκρινιάζουν για την αύξηση της μισθοδοσίας και την

έλλειψη προσωπικού, το προσωπικό θα γκρινιάζει για την υπό-στελέχωση που θα φέρει κούραση και τα δύσκολα του Ιουλίου και του Αυγούστου είναι ακόμα «πίσω». Βλέποντας **«out of the box»**, θα λέγαμε ότι χαιρόμαστε που οι εργαζόμενοι έχουν την δυνατότητα να θέσουν τους όρους τους, αλλά οι επιχειρηματίες θα νιώσουν και πάλι ένα δίπλο απειλής, αύξησης κόστους και ενδεχόμενης μείωσης της ποιότητας, ειδικά σε κουζίνες και οροφοκομία. Οι μάγειροι είδος υπό εξαφάνιση, ενώ οι καμαριέρρες θα έπρεπε να πάρουν βραβεία αυταπάρνησης και μυοσκελετικής καταπόνησης. Λιγότερα τα ζητήματα στο Service, οι φοιτητές ευτυχώς ήρθαν, αλλά και τις υποδοχές, η διοίκηση είναι πάντα πιο «διαθέσιμη».

Είναι ένα θέμα που δεν εξαντλείται σε μια παράγραφο, ενδεχομένως να μας απασχολήσει σε επόμενο άρθρο, αλλά ούτε κι αυτό δεν θα είναι αρκετό, λόγω επίσης της πολυπλοκότητας του. Αν

πρέπει να το πιάσεις θα πρέπει να ξεκινήσεις από τη Δημογραφική του διάσταση και να περάσεις στην Εκπαιδευτική – Ακαδημαϊκή και να πάρεις απαντήσεις γιατί δεν ενισχύονται οι μετά-δευτεροβάθμιες και τεχνικές σχολές, γιατί δεν επενδύουμε ακόμα περισσότερο στις τριτοβάθμιες σχολές μας, γιατί θα πρέπει να «ψάχνει» ακόμα στέγη το ΙΕΚ Τουρισμού του Κοκκίνη Χάνι, γιατί ξεκίνησε με καταλήψεις η ΑΣΤΕΚ. Αν βάλεις δίπλα σ' αυτά ότι τα στελέχη που άλλαξαν κλάδο αυτά τα δύο χρόνια δεν έχουν επιστρέψει, ότι αρκετοί έφυγαν για τις χώρες τους χωρίς επίσης να επιστρέψουν και το ότι κάποιες χώρες μας παίρνουν όποτε θέλουν από στελέχη τουρισμού μέχρι εργάτες γης, έχουμε απλά ξεκινήσει τον προβληματισμό μας, **χωρίς να έχουμε βγάλει καμιά λύση!**

Τα κόστη δανεισμού...

Όσο και αν έχουμε στο μυαλό μας τον ξενοδόχο

ή τον εστιατόρα, τον τουριστικό πράκτορα ή τον οδηγό, έναν άνθρωπο που δεν ξέρει τι να κάνει τα χρήματα που βγάζει, δυστυχώς δεν είναι (πάντα) έτσι ή πολύ συχνά δεν είναι έτσι. Οι επιχειρήσεις που είχαν δανεισμό και μόχλευση από πριν, τον είδαν να αυξάνεται δραματικά κατά τη διάρκεια της Πανδημίας. Ακόμα και πάρθηκαν - ή δόθηκαν αν προτιμάτε - επιστρεπτές και κάποιες από αυτές άδικα, ακόμα κι αν επιδοτήθηκε μέρος των τόκων, ακόμα κι αν αυξήθηκαν οι τραπεζικοί μας όροι με λέξεις όπως ΤΕΠΙΧ και ΕΑΤ, το συνολικό ισοζύγιο είναι δραματικά αρνητικό και οι πληγές αυτές κλείνουν δύσκολα. Οι Τράπεζες, πλην εξαιρέσεων, κράτησαν τα επιτόκια τους, πάγωσαν το κεφάλαιο ως παρηγοριά στον άρρωστο, αλλά τώρα ήρθε η ώρα του λογαριασμού και ο «δοσάς» δεν έχει καθόλου όρεξη για χιούμορ. Αν σκεφτεί κανείς ότι θα χρειαστούν νέα κεφάλαια στήριξης, ότι τα επιτόκια θα αυξηθούν, ότι το Ευρίβορ θα ξεπεράσει ίσως το 2%, αντιλαμβάνεται κανείς ότι ο χειμώνας δυστυχώς, **δεν θα έχει καθόλου πλάκα.**

Υπάρχει λύση; Τι πρέπει να κάνουμε;

«Κι έτσι μαζί με τους εφτά κατηφοράμε, με τη βροχή, με τον καιρό που μας ορίζει...» έγραψε ο μεγάλος Καββαδίας και δείχνει να έχει έστω και αλληγορικά, δίκιο. Αυτό το τελευταίο –το έβδομο– εδάφιο όμως πρέπει να το δούμε με προσοχή!! Πρέπει να μάθουμε ως άνθρωποι του τουρισμού, ως επιχειρηματίες και ως στελέχη να μετράμε καλύτερα, να υπολογίζουμε με μεγαλύτερη ακρίβεια... Όλα αυτά τα παραπάνω στοιχεία - κέντρα κόστους που μας ταλανίζουν φέτος, πρέπει να μπουν κάτω από το μεγεθυντικό μας φακό που πια πρέπει να ενεργοποιήσουμε, σε κάθε περίπτωση.

Μακάρι να κάνω λάθος, πολύ φοβάμαι όμως ότι ο ανεξάρτητος χαρακτήρας του Κρητικού και του Έλληνα κατ' επέκταση δεν θα τον αφήνει να «κουταλομετρήσει», έχω μια αίσθηση ότι περισσότερο γνωρίζει και θα μείνει στο «έχει ο Θεός» από το να φτιάχνει προϋπολογισμούς και να τους παρακολουθεί ευλαβικά κάθε μήνα, χωρίς να γίνεται αριθμολάγνος κατ' ανάγκη, αλλά με την ανάγκη του να πρέπει να καταλάβει, να καταλάβουμε όλοι ότι **«ο καλύτερος τρόπος για να προβλέψεις το μέλλον σου, είναι να το δημιουργήσεις»** (Peter Drucker). Όλοι μας, σ' αυτή τη νέα πραγματικότητα, που την περιγράψαμε όσο μπορούσαμε, που ξεκινήσαμε από το γεγονός ότι είναι υπέροχη αλλά παράλληλα λίγο πιο δύσκολη απ' ότι περιμέναμε, πρέπει ν' ασπαστούμε μια ακόμα ρήση που λέει ότι **«αν δεν μπορείς να μετρήσεις, δεν μπορείς να διοικήσεις...»**, ώστε η Κρήτη να παραμείνει εκτός από υπέροχη, ευήμερη και μαζί της οι άνθρωποί της, απ' όπου και αν προέρχονται.

